

Challenges of Children Sexuality Education, A Narrative Review

Mahtab Razavinejhad¹, Mahsa Sadat Mousavi^{2*}

1- Msc in Psychiatric Nursing, Community Health Research Center, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

2- Assistant Professor of Midwifery and Reproductive Health, Community Health Research Center, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

Corresponding author: Mahsa Sadat Mousavi, Assistant Professor of Midwifery and Reproductive Health, Community Health Research Center, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

Email: mousavi1315@gmail.com

Received: 7 Feb 2023

Accepted: 2 May 2023

Abstract

Introduction: Sexual education is an action that takes place from the early stages of human life with the aim of balanced and proportional growth of sexual instinct. The purpose of this research is to determine the challenges of sexual education of children by the family, school and other relevant institutions.

Methods: This is a review study, using the keywords of children and family and sex education and schools in domestic and foreign databases such as Google Scholar, Academic Jihad Information Center, Science Direct, Mogiran during the years 1395-1401 and 2016 to 2022. 72 articles obtained, 17 articles related to having the entry criteria were examined. It should be noted that the exclusion criteria of the article were considered to be out of time and irrelevant.

Results: Children's education is one of the main concerns of families, educational centers and teachers in this era. Sexual education is one of the important aspects of education that has been neglected in Iran, because mothers, schools and teachers play an important role in teaching this matter, always with basic challenges such as not answering sexual questions, lack of knowledge, veiling. and false modesty, the desire to protect the innocence of children, access to mobile phones; Internet and satellite and lack of access to books and suitable educational programs have been faced, but unfortunately, mothers and educational trainers do not have enough awareness and knowledge to deal with these challenges.

Conclusions: In general, considering that sexual education is considered one of the most important issues in children's education and always faces many challenges, therefore, it is necessary to conduct a lot of research in this field and create educational programs that are appropriate to culture and beliefs. And ethics is for children, family and teachers. Therefore, basic steps should be taken to analyze the problems and challenges and questions in today's family and society.

Key words: Children, family, sex education, schools.

چالش های تربیت جنسی کودکان، یک مطالعه مروری

مهتاب رضوی نژاد^۱، مهسا السادات موسوی^{۲*}

۱- کارشناسی ارشد روان پرستاری، مرکز تحقیقات سلامت جامعه، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.
۲- استادیار گروه مامایی و سلامت باروری، مرکز تحقیقات سلامت جامعه، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

نویسنده مسئول: مهسا السادات موسوی، استادیار گروه مامایی و سلامت باروری، مرکز تحقیقات سلامت جامعه، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.
ایمیل: mousavi1315@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۲/۱۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۱۸

چکیده

مقدمه: تربیت جنسی، اقدامی است که از دوران اولیه و ابتدائی زندگی انسان با هدف رشد متعادل و متناسب غریزه ی جنسی صورت میگیرد. پژوهش حاضر با هدف تعیین چالش های تربیت جنسی کودکان از سوی خانواده، مدرسه و سایر نهاد های ذی ربط می باشد.

روش کار: این مطالعه مروری، با استفاده از کلمات کلیدی کودکان و خانواده و تربیت جنسی و مدارس در پایگاه های اطلاعاتی داخلی و خارجی نظیر گوگل اسکولار، مرکز اطلاعات جهاد دانشگاهی، ساینس دایرکت، مگیران طی سالهای ۱۳۹۵-۱۴۰۱ و ۲۰۱۶ الی ۲۰۲۲ می باشد که از ۷۲ مقاله به دست آمده ۱۷ مقاله مرتبط با دارا بودن معیارهای ورود مورد بررسی قرار گرفت. لازم به ذکر است معیارهای خروج مقاله خارج از بازه ی زمانی و نامرتب بودن در نظر گرفته شد. **یافته ها:** تربیت کودکان در عصر حاضر یکی از دغدغه های اصلی خانواده، مراکز آموزشی و مربیان می باشد. تربیت جنسی یکی از جنبه های مهم تربیت است که در کشور ایران مغفول مانده است از آنجا که مادران و مدارس و مربیان در آموزش این امر نقش مهمی را بر عهده دارند همواره با چالش های اساسی نظیر عدم پاسخ به سوالات جنسی، نداشتن آگاهی، حجب و حیای کاذب، میل به حفاظت از معصومیت کودکان، دسترسی به موبایل؛ اینترنت و ماهواره و عدم دسترسی به کتابها و برنامه های آموزشی مناسب و... مواجه بوده اند اما متأسفانه مادران و مربیان آموزشی در برخورد با این چالش ها از آگاهی و دانش کافی برخوردار نیستند.

نتیجه گیری: به طور کلی با توجه به اینکه تربیت جنسی یکی از مسائل مهم در تربیت کودکان محسوب می شود و همواره با چالش های زیادی روبه روست، از این رو نیازمند انجام تحقیقات زیاد در این زمینه و ایجاد برنامه های آموزشی و آموزش متناسب با فرهنگ، اعتقادات و اخلاقیات برای کودکان، خانواده و معلمان می باشد. بنابراین باید گام هایی اساسی در جهت تحلیل مشکلات و چالشها و سوالات در خانواده و جوامع امروزی برداشته شود.
کلیدواژه ها: کودکان، خانواده، تربیت جنسی، مدارس.

کودکان حیاتی می باشد (۴). والدین طبیعی ترین مربیان تربیت جنسی کودکان بوده و مهم ترین نقش را در آماده سازی کودکان برای رویارویی، نقش ها و ابهامات زندگی جنسی کودک دارا می باشند (۸). یکی دیگر از مسئولین اصلی تربیت جنسی کودکان مربیان مدارس می باشد. معلم به عنوان عنصر و رکن اصلی تربیت جنسی کودکان در مدارس شناخته شده و نقش مدرسه و جامعه بسیار حساس و تاثیرگذار است (۹). تربیت جنسی از دشوارترین و حساس ترین تربیت ها محسوب می شود که اندک اشتباه و تخطی در آن ممکن است باعث شود کودکان به وادی فساد حرکت کنند (۶). مطالعات نشان می دهد که بین رفتارهای جنسی انسان و خود پنداره جنسی ارتباط معنادار و مستقیمی وجود دارد و این خودپنداره از دوران کودکی شکل گرفته است (۱۰). بسیاری از دشواری های جنسی بزرگسالان ریشه در دوران کودکی دارند (۶). کودکان همواره در مراحل مختلف رشد زبانی، فرآیند اجتماعی شدن و مستقل شدن و شروع آموزش مهدکودک با افراد همجنس و غیر همجنس روبه رو می شوند و این مورد باعث ایجاد سوالات زیادی در آنها می شود. بنابراین والدین و مدارس باید مسئولیت ارائه اطلاعات در مورد این مسائل را به عهده بگیرند (۱۱). با این وجود، تحقیقات نشان می دهد که یک سوم دختران تا قبل از قاعدگی هرگز در رابطه با این موضوعات با پدر و مادر خود صحبت نمی کنند و ۴۳ درصد نوجوانان هرگز درباره ی مسائل جنسی با مادرشان صحبت نکرده و ۷۲ درصد از نوجوانان نیز هرگز درباره ی موضوعات مذکور با پدرشان وارد بحث و صحبت نشده اند (۶). نتایج تحقیقات در سایر کشورها نشان می دهد این موضوعات و سوالات مرتبط با آن و آموزش جنسی از مشروعیت محدودی برخوردار بوده است و با مقاومت معلمان مواجه می شود (۱۲).

از این رو یکی از حوزه های چالش انگیز در جوامع مختلف از جمله جامعه ما تربیت جنسی است که همواره به دلیل وجود پاره ای از ابهام و سو تفاهم های نظری و فکری و پاره ای از موانع موجود با مشکلات چالش ها و سو تفاهم های زیادی روبه رو است. از این رو مطالعه حاضر با هدف تعیین چالش های تربیتی کودکان با توجه به بافت فرهنگی نوشته شده و سعی دارد معایب و مزایای تربیت جنسی و نقش والدین و سایر نهادها را ذکر کند.

یکی از مهم ترین دوران زندگی آدمی دوران کودکی می باشد که در آن شخصیت پایه ریزی می شود و شکل می گیرد. کودک در این دوران نه تنها نیازمند مراقبت جسمانی می باشد بلکه به پرورش اجتماعی، عاطفی، روانی و ذهنی در تمام مراحل و به عوامل تعیین کننده ی اساسی نیازمند است (۱). سال های کودکی دوره ی بسیار مهم است چرا که شخصیت، نگرش، آگاهی و رفتار های کودک در این دوره تکوین یافته و شکل می گیرد (۲). گذر از کودکی به مرحله بلوغ با فشارها و چالش های اجتماعی، رفتاری و محیطی برای کودکان همراه است (۳). یکی از موضوعات مورد کنجکاوی در این سنین مسائل جنسی است (۲). کنجکاوی شدید کودکان نسبت به کارکردهای بدن خود در حوزه مسائل جنسی از نوپایی آغاز و تا دوران بلوغ ادامه می یابد. کودکانی که نحوه کارکرد بدن خود را می شناسند، درک بهتری از مفهوم جنسیت دارند و از هویت محکم تری برخوردار می باشند (۴، ۵).

تربیت تحت عنوان رشد تدریجی و هماهنگ استعدادهای آدمی تعریف می شود (۶). تربیت جنسی به عنوان حلقه ای از حلقه های تربیت کامل و جامع کودک محسوب می شود حتی با توجه به اینکه مسائل جنسی به صورت چشم گیری دیگر ابعاد را تحت تاثیر خود قرار می دهد توجه به امر تربیت در این زمینه ضروری به نظر می رسد (۴). تربیت جنسی یک فرآیند تغییر یا شکل دهی رفتار محسوب می شود و مهم ترین هدف آن توسعه رفتار های مثبت جنسی، اتخاذ رویکرد محترمانه به خود و دیگران، دوری از تجاوز و خشونت می باشد (۱). با ورود فناوری های ارتباطی و اطلاعاتی به زندگی همه اقشار و گروه های جنسی و سنی، کودکان نیز با موجی از آگاهی و اطلاعات درست و نادرست جنسی مواجه هستند در این میان آسیب پذیر ترین گروه به عنوان مخاطبان این وسایل مدرن ارتباطی، کودکان و نوجوانان هستند که کمترین اطلاعات و آگاهی و پیش زمینه ذهنی را در مورد مسائل جنسی دارند (۷). کودکان آسیب پذیرترین قشر جامعه هستند از این رو به حمایت بزرگسالان به خصوص والدین خود نیازمند هستند. از آنجا که والدین مراقبین اصلی کودکان کم سن و سال هستند کیفیت دانش تربیت آنها برای بهبود و سلامتی

روش کار

این مطالعه از نوع مرور نظام مند است. اینگونه مطالعات از نوع مطالعات ثانویه می باشند که بر روی مطالعات اولیه و از طریق جمع آوری و تحلیل و بررسی آنها صورت می گیرد. تمام مطالعات نمایه شده در منابع داخلی و خارجی معتبر که با موضوع فوق مرتبط بودند از سال ۱۳۹۵ الی ۱۴۰۱ به عنوان جامعه ی مورد مطالعه در نظر گرفته شد در مقالات مروری حجم نمونه عبارت است از آن دسته از مطالعاتی که ملاک ها و معیارهای ورود به پژوهش را دارند. پژوهشگران مراحل این گونه مطالعات را چنین ذکر میکنند: تهیه ی یک سوال پژوهشی، پیدا کردن مطالعات مرتبط و بررسی، ارزیابی و در نهایت انتخاب مرتبط ترین مطالعات. برای جمع آوری مقالات ابتدا با واژه های کودکان، خانواده، مدرسه، تربیت جنسی هم به تنهایی و هم در ترکیب با کلید واژه های مرتبط با عنوان مقالات نمایه شده بین سالهای ۱۳۹۵ الی ۱۴۰۱ و از سال ۲۰۱۶ به بعد از پایگاه هایی نظیر گوگل اسکولار، مرکز اطلاعات جهاد دانشگاهی، ساینس دایرکت، مگیران ۷۲ مقاله جمع آوری شدند که از بین مقالات ذکر شده ۱۷ مقاله که مرتبط ترین بودن جهت بررسی انتخاب گردید (گوگل اسکولار ۳۷٪ - مگیران ۳۳٪ - جهاد ۲۵٪ - ساینس دایرکت ۵٪) برای تعیین امکان کاربرد نتایج برای تجزیه و تحلیل در این مطالعه ابتدا بخش خلاصه مقالاتی که با کلید واژه های جمع آوری شدند، خوانده شد و در صورتی که با ملاکهای ورود مطالعه همخوانی داشتند در قدم بعدی کل مقاله خوانده شد (یعنی اول خلاصه ی مقاله خوانده شد اگر با معیارهای ورود مطالعه همخوان بود کل مقاله گرفته و مجددا خوانده شد) در این مرحله نیز دوباره بررسی شد که آیا روش مطالعه و نتایج مطالعه با ملاکهای ورود و خروج همخوانی دارد یا خیر و در مرحله ی سوم کل مقالات خوانده شد و اگر مقاله ای معیارهای لازم را نداشت (سال ورود و مرتبط بودن) حذف شدند لازم به ذکر است خواندن و درجه بندی مقالات توسط دو نفر دکتری مامایی و کارشناس ارشد روانپرستاری انجام گردید و در نهایت توافق بین درجه بندی مقالات توسط محقق اصلی بررسی و یکپارچه شد.

یافته ها

براساس نتایج حاصل از مطالعات صورت گرفته چالش های تربیت جنسی کودکان را در سه طبقه دسته بندی کرده ایم:

چالش ها و نقش خانواده در تربیت جنسی کودکان

حیات جنسی انسانها از بدو تولد شروع می شود و به تدریج رشد و نمو پیدا می کند (۲). خانواده محل تامین نیازهای جسمانی، عقلانی و عاطفی بوده و داشتن آگاهی از این نیازها و شناخت چگونگی تامین آنها بسیار حیاتی می باشد (۱۳). از سوی دیگر والدین نمی توانند و نباید نسبت به مسائل و سوالات جنسی فرزندان خود بی تفاوت باشند. در پژوهش های متعدد به اهمیت نقش خانواده در آموزش مسائل جنسی اشاره شده است، اما نتایج مرور مطالعات داخلی انجام شده در این حوزه نشان می دهد که این موضوع از استقبال مناسب در بین خانواده های ایرانی (به خصوص پدران) برخوردار نیست (۶). از جمله چالش ها و مشکلات موجود در مسیر تربیت جنسی کودکان می تواند دو عامل الف) نداشتن آگاهی ب) حجب و حیای کاذب باشد که مانع ارتباط بین والدین و فرزندان برای بیان حقایق به روش اصولی و صحیح می شود. در واقع نیازهای والدین در این خصوص مشخص نیست و والدین هنوز تعریف درستی از تربیت جنسی ندارند (۲). به هر میزان که والدین در تربیت جنسی کودک از روش ها و برنامه های جامع، اصولی و منطقی استفاده کنند تربیت جنسی کامل تری انجام می شود (۶). دیدگاه والدین در برخورد با اطلاعات جنسی و مسائل آموزشی جنسی کودکان به سه قسم تقسیم می شود. الف) منع مطلق: والدین افتخار میکنند که فرزندان خود را طوری تربیت کرده اند که هیچ اشاره یا کنجکاوی نسبت به مسائل جنسی ندارند و به اصطلاح چشم و گوش بسته اند. ب) بی تفاوت و گریز: این والدین از کنجکاوی فرزندان خود می گریزند و تمایل دارند به مرور زمان از طرق مدرسه، به این گونه پرسش ها پاسخ دهی شود ج) تعادل و آموزش صحیح: عده کمی از والدین با توجه به سطوح شناختی کودک سعی می کنند اطلاعات صحیح توأم با احترام و عفت در اختیار کودک قرار دهند با وجود اینکه بسیاری از مطالعات نشانگر نقش برجسته مادران در آموزش این گونه مسائل است، دانش و آگاهی مادران که

شخصیت کودکان و نوجوانان است. ضرورت توجه به رشد شخصیت آدمی و اهمیت پرورش جسمی و سلامت تن و پرورش قوای ذهنی و پرورش عواطف و ذوق هنری دانش آموزان موجب شده این امر مهم از کارکرد های اساسی مدرسه محسوب شود و تربیت همه جانبه فرد از اهداف عمده و اصلی به شمار آید (۱۴). یکی از رسالت های مهم آموزش و پرورش و مدرسه شکوفایی استعداد های دانش آموزان است. غریزه ی جنسی از جمله این استعداد ها به شمار می رود و کیفیت حیات انسان در گرو چگونگی شناخت و کار بست آن هست چنانچه این غریزه به کلی سرکوب و یا در ارضا دچار انحراف، مشکل و یا اختلال گردد فرد را از حالت تعدل و تکامل خارج کرده، بهداشت روانی را به خطر می اندازد و موجب ایجاد مشکلات در زندگی شده و در نهایت منجر به بروز بیماری روحی و روانی و حتی جسمی خواهد شد (۹). سن بلوغ کودکان با ورود دنیای فناوری های اطلاعاتی، اینترنتی، ماهواره و شبکه های اجتماعی کاهش یافته است و در مدارس ابتدایی (دخترانه و پسرانه) شاهد بلوغ زودرس دانش آموزان می باشیم. تربیت جنسی مانند هر تربیت اصیل دیگر باید بجا و به موقع انجام شود، نه زودتر از زمان لازم و نه دیر تر از زمان آن. تربیت جنسی باید حتی از سالهای قبل از دبستان شروع شود و کودک در هر مرحله از عمر خود اطلاعاتی جامع تری در این باره کسب کند (۱۴). اما تحقیقات صورت گرفته نشان می دهد که بسیاری از محیط ها مثل بافت مدرسه با موانع عملی و سازمانی زیادی روبه رو می باشد علاوه بر این جو اجتماعی مدرسه با آنچه جهت آموزش و تربیت جنسی کودکان است در تضاد می باشد. از سوی دیگر معلمان از دسترسی به کتابچه های راهنما با چالش روبه رو هستند و فقدان وسایل کمک آموزشی یا تصاویر و مطالب خواندنی در مدارس نیز کمبود دیگری است. از سوی دیگر طبق مطالعات پرداختن به چنین موضوعاتی از نظر فرهنگی تابو به حساب می آید (۱۵). مطالعات گوناگون نیز در ایران انجام شده است که ضرورت هرچه بیشتر تربیت جنسی در برنامه ی درسی را مشخص می کند. از آنجا که نقش معلم به عنوان عنصر و رکن اصلی اصلی تربیت جنسی دانش آموزان در نظام برنامه ی درسی بر کسی پوشیده نیست، انتظار می رود مولفه های متعددی در حوزه ی برنامه درسی

ساعات بیشتری از اوقات کودک با آن سپری می شود در این زمینه بسیار اندک و گاهی نادرست است (۷). از جمله چالش های دیگر والدین سوالات جنسی کودکان می باشد. مطالعات نشان می دهد کودکان بیشتر از والدین در مورد بارداری، تولد، تفاوت های جسمی بین پسران و دختران سوال می پرسند. والدین در مورد سوالات فرزندانشان در زمینه ی مسائل جنسی مشکلاتی را تجربه می کنند. آنها میل به محافظت از معصومیت کودکان، ناآگاهی در مورد تناسب سنی این توضیحات، احساس ناراحتی و حتی احساس عصبی بودن را تجربه می کنند (۱۱). این عوامل از جمله چالش های والدین در تربیت جنسی کودکان است ولی از آنجا که عمده مسئولیت تربیت کودکان با والدین است برای پاسخ به نیاز های متفاوت کودکان والدین باید غنای دانش خود را افزایش دهند. این دانش شامل آگاهی از مراحل رشد و هنجار هایی است که به سلامت کودکان کمک می کند (۸). از جمله آگاهی هایی که پدر و مادر باید به آنها مسلط شوند عبارت است از:

مراحل رشد جنسی: الف) از تولد تا ۳ سالگی: نسبت به اعضای بدن خود کنجکاو است و در صدد کشف آنها بر می آید .

ب) کودکان ۴-۵ ساله) شروع به پرسشگری از محیط اطراف می کنند. پ) کودکان ۶-۹ ساله: میل به دوست شدن و بازی کردن با کودکان همجنس خود هستند و علاقه ای به دوستان غیر همجنس نداشته اند. والدین نقش مهم و قدرتمندی در شکل گیری رفتار جنسی صحیح کودکان دارند و از آنجا که در کشور ما برنامه ی تربیت جنسی مدون و متناسب در این زمینه وجود ندارد اکثر والدین اطلاعات کافی پیرامون این موضوع ندارند. در حقیقت والدین می توانند با کسب آگاهی در این زمینه به فرزندانشان در هر سنی که باشد متناسب با سن او آموزش جنسی را آغاز کنند. هر مرحله از سن کودک آموزش ویژگی خود را دارد و باید درک ویژگی های عاطفی او در نظر گرفته شود تا موجب بیداری جنسی کودک نشوند (۷).

چالشها و نقش مدارس و مربی در تربیت جنسی کودکان

از کارکرد های آموزشی نظام آموزش و پرورش رشد کیفیت شخصیت کودکان و نوجوانان است. به عبارت دیگر مدرسه مهم ترین و موثرترین نظام پرورش و رشد

تربیت جنسی در دوران ابتدایی مطرح شود که مهم ترین آنها می توان به ایجاد عادات مطلوب جنسی، کمک به شکل گیری هویت جنسی مباحث مربوط به دوران بلوغ و علائم آن اشاره کرد (۱۴). همچنین برنامه های تربیتی باید آموزش های اولیه ی جنسی به کودکان شامل خود آگاهی جنسی، تفاوت های لمس امن و ناامن، آموزش تفاوت های دوجنس، در زدن برای ورود به اتاق، آموزش حریم خصوصی، آگاه سازی کودکان درباره سو استفاده جنسی، رشد بدن، نحوه ی بلوغ و مراحل آن، رفتار های جنسی و برقراری ارتباط سالم توجه کرد (۱۶).

اثر گذاری برنامه های آموزش جنسی

هدف همه ی برنامه های تربیت جنسی ارتقای سلامت جنسی است. سلامت جنسی دارای سه سطح می باشد. ارتقای کیفیت زندگی، پیشگیری از رفتار پرخطر و مدیریت شیوه واکنش به رویدادهای غیر منتظره که سر فصل های اغلب برنامه های تربیت جنسی بر اساس این سطوح تنظیم می شود (۱۷). با توجه به اهمیت شیوه ها و الگوهای تربیت یادهی و یادگیری می توان شرایطی را فراهم کرد تا یادگیرندگان با علاقه یاد گرفته و مهارت های اساسی را کسب کنند (۴). در پژوهش های انجام گرفته و تجارب آموزشی برخی کشورها در زمینه برنامه مدیریت جنسی، مستندات قابل توجهی از مبنای پژوهشی و تجربی در این حوزه و پیامد های آن در ابعاد مختلف را فراهم آورده است. تاثیرات برنامه های تربیت جنسی در کشورهای مختلف، نشانگر موفقیت آمیز بودن اکثر این برنامه ها است. چرا که این چنین برنامه هایی به نحو چشمگیری سرفتهای جنسی را اصلاح کرده و شیوه های عادات مخاطره آمیز جنسی را کاهش داده و باعث افزایش آگاهی در مورد بهداشت جنسی شده است (۸). مطالعات گوناگونی در ایران انجام شده که ضرورت هر چه بیشتر تربیت جنسی را در زمینه ی درسی را مشخص می کند (۱۴). علاوه بر این چنین برنامه هایی بر مادران نیز تاثیر

داشته است. یافته های یک مطالعه در ایران نیز نشان می دهد مادران از آگاهی و نگرش متوسطی نسبت به تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی برخوردار بوده و بیشتر آنان دارای نگرش منفی در زمینه ی کنجکاوی ها و رفتار های کودک در این زمینه هستند که لزوم توجه به تدوین برنامه ی آموزشی مناسب و هماهنگ با ارزشهای دینی و فرهنگی جامعه را خاطر نشان می سازد. علاوه بر این برنامه های تربیت جنسی چهار مزیت اساسی در کودکان را نیز نشان می دهد: کودکان از تغییرات خودآگاه می شوند (بیولوژیکی و روانی)، عملکرد اندام تناسلی را درک می کنند، بدن خود را از سو استفاده جنسی حفاظت می کنند و دچار انحراف جنسی نمی شوند. کودکان باید برخی مفاهیم اساسی مثل آگاهی از بدن خود، قوانین مربوط به عدم لمس اندام تناسلی توسط دیگران، آگاهی از احساسات کودکانه و کلمات و عبارتهای مناسب در شرایط خاص را درک کنند (۴). از این رو در برنامه های تربیت جنسی کودکان باید به موارد زیر توجه داشت: موضوع ها و مسائل در زمینه جنسیت و مسائل جنسی را که باید در برنامه ی تربیت جنسی دوران ابتدایی به آن توجه و تدوین گردد به این شرح است: ویژگیهای دوست خوب، نقش ها و مسئولیت های خاص دختران و پسران، شیوه های بیان دوستی و عشق ورزیدن و محبت کردن به افراد دیگر، ویژگی روابط سالم و ناسالم، تجاوز و سو استفاده جنسی، نحوه ی تشکیل و رشد جنین در بدن مادر، بخش های محرمانه و خصوصی بدن انسان، نحوه کارکرد اندام تولید مثل در انسان، اشخاص مورد اعتماد برای هر فرد، مزایا و معایب شبکه ی اجتماعی، ارزشها و ضد ارزش ها و... از جمله عناوین آموزشی دیگر است (۱۶). علاوه بر این در برنامه تربیت جنسی باید به خویشتن داری و وفاداری، مهارت نه گفتن و ابراز وجود، آموزش در باره بلوغ، مهارتهای دوست یابی، واکنش های روانی به موضوعات جنسی، مهارتهای زندگی و آشنایی با رفتارهای پر خطر اشاره کرد (۱۴).

مهتاب رضوی نژاد و مهسا السادات موسوی

نویسندگان	سال	عنوان	کشور	روش مطالعه	جمعیت مورد مطالعه	نتایج
علایی، ف آریایی فر، ز ملکی، ص	۱۳۹۹	مقایسه تاثیر آموزش تربیت جنسی با دو روش بسته آموزشی و بحث گروهی بر آگاهی مادران کودکان خردسال (جهاد دانشگاهی)	ایران (استان البرز)	مطالعه ی نیمه تجربی	مادران کودک ۳ تا ۶ سال	توصیه می شود در آموزش جنسی کودکان از روشهای بسته های آموزشی و بحث گروهی استفاده شود.
میردی، ک حسن پور ازغدی، س امیری فراهانی ل	۱۳۹۶	آگاهی و نگرش مادران نسبت به تربیت جنسی کودکان پیش دبستانی (جهاد دانشگاهی)	ایران (دانشگاه علوم پزشکی ایران)	نمونه گیری چند مرحله ای به صورت تصادفی ساده انجام شد.	۲۰۰ مادر دارای کودک پیش دبستان	تدوین محتوای آموزشی مناسب و راهکارهایی جهت افزایش آگاهی و نگرش مادران ضروری به نظر می رسد.
ساک، س کوچک انتظار، ر دولت آبادی، ش جعفر جوادی، م	۱۳۹۹	اثر بخشی برنامه آموزشی تربیت جنسی کودکان بر نگرش مادران دارای کودک ۳ تا ۶ سال (گوگل اسکولار)	ایران (تهران)	نیمه آزمایشی روش نمونه گیری در دسترس انجام شد.	۳۰ نفر مادر دارای کودک ۳ تا ۶ سال	آموزش بسته ی آموزشی تربیت جنسی کودکان بر نگرش مادران موثر بوده
بخشی، ن خرمایی، ف	۱۳۹۷	چالش های والدین در آموزش جنسی به فرزندان (مگیران)	ایران (رفسنجان)	مطالعه کیفی از طریق مصاحبه نیمه ساختار یافته انجام شد.	۲۵ نفر والدین (پدر، مادر یا هر دو)	ارائه برنامه آموزشی توسط متخصصان برای والدین، منجر به افزایش مهارت و اطمینان والدین میشود
باقری، ن پولادی، ش امینی راستابی، ز	۱۳۹۹	تربیت جنسی کودکان توسط والدین (مگیران)	ایران	از نوع تحقیقات توصیفی به روش مطالعه اسنادی	-----	در هر مرحله از سن کودک، آموزش ویژگی های خود را دارد و باید ویژگی های عاطفی او در نظر گرفته شود.
احمدی، ص محمد حسنی، ن	۱۴۰۰	طراحی، اعتباریابی و بررسی اثر بخشی چند رسانه ای آموزشی تربیت جنسی کودکان بر آگاهی والدین و مربیان (مگیران گوگل اسکولار)	ایران (تهران)	از نوع شبه آزمایشی طرح پس آزمون با گروه گواه در سه فاز با روش در دسترس	۷۰ نفر از مربیان و والدین به صورت تصادفی در دو گروه	طراحی محتوای سلامت محور می تواند نقش به سزایی در بالا بردن سطح آگاهی والدین و مربیان در خصوص تربیت جنسی داشته باشد.
سعیدی رضوانی م، غلامی، ف باقری، ح	۱۳۹۸	شایستگی کانون مربی تربیت جنسی (مگیران، جهاد دانشگاهی)	ایران (مشهد)	نمونه گیری هدفمند و مصاحبه ی نیمه ساختار یافته	مفاهیم در ۱۰۹ مقوله دسته بندی شد	-----
یاغان گودر، س آلابای، ا	۲۰۱۸	پرسش و پاسخ کودکان از والدین: معضل تربیت جنسی (گوگل اسکولار)	ترکیه (استانبول)	-----	۸۴ والدین به منظور تعیین سوالات جنسی کودکان ۳۶ تا ۷۲ ماهه وارد مطالعه شدند.	والدین نباید فراموش کنند که این سوالات بخشی طبیعی از رشد آنهاست و ارائه پاسخهای مناسب با سن کودکان با مبنای علمی ضروری است
هاوکنز، ه میشلو، چ	۱۳۹۸	چرا آموزش جنسی در مدرسه آموزش داده شود؟ صلاحدید معلم در اجرای آموزش جامع جنسی در روستاهای زامبیا (گوگل اسکولار)	زامبیا	طرح مطالعه موردی، جمع آوری داده ها از طریق مصاحبه ی عمیق	۱۸ معلم	آموزش جنسی از مشروعیت محدودی در جامعه برخوردار است

متاسفانه به علت شرم و حیا تابو ها و اعتقادات فرهنگی در جامعه، آموزش مناسب جنسی و باروری در محیط خانواده و مدرسه و حتی در کتب درسی مورد غفلت واقع شده است.	-----	مطالعه ی مروری ۳۷ مقاله مرتبط	ایران	مروری بر نیاز های آموزشی بهداشتی باروری جنسی نوجوانان ایرانی(مگیران، ساینس دایرکت و جهاد دانشگاهی)	۱۳۹۵	سمیمیر، م علیزاده، ش حاجی فقها، م گلعدار، س
گسترش گسترده اشکال جامع تربیت معلم و مربیگری و افزایش رویکرد های چند سطحی در مدارس	۱۱ کشور کم در آمد آسیا و افریقا	-----	هلند	درس های آموخته شده از یک دهه اجرای جامع آموزش جنسی در منابع (گوگل اسکولار)	۱۳۹۵	روث ون، ز
رتبه بندی ابعاد پنج گانه نشان داد مقوله « مسائل جنسی مرتبط با تعامل و ارتباط با دیگران» از بیشترین اهمیت و مقوله « رفتار جنسی، تولید مثل و باروری» از کمترین اهمیت برخوردار است.	تعداد ۱۶۹ معلم و مربی پرورشی	رویکرد ترکیبی در دو مرحله	ایران (ملایر)	شناسایی و طبقه بندی مسائل اساسی دانش آموزان دوره ابتدایی در ارتباط با جنسیت و مسائل جنسی (جهاد دانشگاهی)	۱۳۹۷	اعتمادی زاده، ه نوری، ع
برای تضمین اثر بخشی برنامه های تربیت جنسی، با توجه به جنبه های فردی و فرهنگی مخاطبان برنامه ریز شود	-----	مرور نظام مند	ایران	برنامه ی تربیت جنسی کودکان و نوجوانان: مرور نظامند (گوگل اسکولار و جهاد دانشگاهی)	۱۳۹۹	خانی پور، ح یغمائی زاده، ه چیزری، ه حسینی، س
آموزش کافی والدین و مدیریت صحیح تعاملات دختران با خانواده و جامعه می تواند نقش مهمی در ایجاد حس تعلق در دختران نوجوان داشته باشد.	۲۷ دختر نوجوان ۱۰ متخصص و ۱۰ والد	مطالعه کیفی	ایران (اصفهان)	حس تعلق در دختران ایرانی چگونه است؟ یک مطالعه ی کیفی (گوگل اسکولار)	۱۳۹۶	موسوی، م شهریاری، م صالحی، م کهن، ش
تعدیل نقش های جنسیتی در جامعه و ایجاد محتوای مناسب توسط رسانه ها میتواند نقش مهمی در کمک به نوجوانان دختر در دستیابی به هویت جنسی تثبیت شده را داشته باشد.	۵۵ شرکت کننده ی منتخب	تئوری زمینه ای، مصاحبه های نیمه ساختار یافته	ایران	توسعه هویت جنسیتی در سایه جامعه پذیری: رویکرد نظریه زمینه ای (گوگل اسکولار)	۱۳۹۶	موسوی، م شهریاری، م صالحی، م کهن، ش
زنان مبتلا به این بیماری با خود پنداره ی مثبت پریشانی جنسی کمتری را تجربه می کنند.	۱۱۵ نفر زنان متاهل مبتلا به مولتیپل اسکلوزیس	توصیفی همبستگی	ایران (یزد)	ارتباط خودپنداره جنسی با پریشانی جنسی در زنان متاهل مبتلا به مولتیپل اسکلوزیس مراجعه کننده به بیمارستان صدوقی یزد (مگیران و گوگل اسکولار)	۱۳۹۶	زارعی محمود آبادی، ف صالحی، ش موسوی، م
آموزش مهارتهای ارتباطی و مهارتهای زناشویی منجر به بهبود عملکرد جنسی و کاهش تعارضات زناشویی در زنان می گردد.	۴۵ نفر از دانشجویان زن به روش نمونه گیری دردسترس	نیمه آزمایشی	ایران (اصفهان)	بررسی و مقایسه اثر بخشی آموزش مهارتهای ارتباطی و زناشویی بر تعارضات زناشویی و عملکرد جنسی زنان دانشجو (جهاد دانشگاهی)	۱۳۹۹	آذر نیک، م رفیعی پور، ا حاتمی، م موسوی، م

میدهند این مسئولیت را بر عهده ی مدارس و مربیان قرار دهند اما در مواجهه با این امر نیز متوجه می شویم که آموزش و پرورش نیز بر اهمیت مسئله ی تربیت جنسی و چالش های پیش روی آن تلاش چندانی نکرده و هیچ درسی و یا ساعات درسی اختصاص به این مسائل داده نشده است همچنین پژوهش های قدریان پور و همکاران نشان میدهد که کتابهای درسی که یکی از ارکان مهم آموزش به شمار می رود از حیث توجه به مولفه های تربیت جنسی مطلوب ارزیابی نمی شود (۱۴) از سوی دیگر مربیان و معلمان طبق تحقیقات رضوانی و همکاران باید واجد شرایط قرار گیری در جایگاه مربی و معلم باشند (۹). اما طبق پژوهش های محققان زامبایی معلمان مطرح کرده اند ترجیح می دهند به جای صحبت در رابطه با سوالات جنسی و تربیت جنسی، دانش آموزان را به ورزش یا تعمیر و حتی باشگاه رفتن تشویق کنند و مصاحبه با این معلمان نشان می دهد که تربیت جنسی در مدارس طبق روتین و استاندارد انجام نمی شود (۱۲). اما از آنجا که تربیت جنسی مانند هر تربیت اصیل دیگری باید بجا و به موقع انجام شود، نه زودتر از زمانی که لازم است و نه دیرتر از آن نیاز به توجه ویژه دارد از طرفی هم تحقیقات نشان می دهد که مزایای تربیت و آموزش جنسی نسبت به معایب آن زیاد است. از این رو نیازمند انجام تحقیقات زیاد در این زمینه و ایجاد برنامه های آموزشی و آموزش متناسب با فرهنگ، اعتقادات و اخلاقیات برای کودکان، خانواده و معلمان به عنوان یک عامل تعدیل کننده در افزایش آگاهی و نگرش جامعه خواهد بود.

بحث و نتیجه گیری

تربیت جنسی دریایی بیکران است که آموزش جنس به مانند جزیره ای در دل این دریاست. بنابراین هر جا سخن از تربیت جنسی می شود نباید به مثابه آموزش جنسی تلقی شود. البته آموزش جنسی جز جدایی ناپذیر تربیت جنسی است که مخصوصا در کودکان زیر ۶ سال بر عهده والدین و در کودکان بالاتر از ۶ سال بر عهده معلمان و مربیان است. لذا پیشنهاد می شود آموزش این دو گروه به عنوان اولین افرادی که کودک آنها را می شناسد در اولویت قرار گرفته و مخصوصا در مدارس، مربیانی که به طور خاص در این زمینه آموزش دیده اند حضور داشته باشند. کودکی دوران رشد و شکل گیری شخصیت است تربیت جنسی از مهمترین چالش های خانواده و مربیان و مدارس می باشد والدین بر این باورند که آموزش مسائل جنسی باید با توجه به سن کودکان انجام شود اما در مورد اینکه در سنین مختلف چه عواملی مطرح شود نظرات متعددی وجود دارد و این مسئله یکی از اساسی ترین چالش ها می باشد طبق مطالعات انجام شده باقری و همکاران بیان می کنند والدین اصلی ترین منبع آموزش مسائل جنسی به فرزندان محسوب می شوند اما در مورد نقش خود با چالش هایی مواجه هستند (۷) از سوی دیگر تحقیقات انجام شده در کشور ترکیه نشان می دهد بیشتر والدین اعتقاد دارند که تربیت جنسی باید از سنین پیش دبستانی شروع شود (۱۱) با این وجود پژوهش های مبردی و همکاران نشان می دهد که سطح آگاهی والدین متفاوت است و به طور میانگین در سطح متوسط قرار دارند و این به دلیل تفاوت در میزان تحصیلات والدین می باشد (۲) به همین منظور والدین با سواد پایین ترجیح

Reference

1. Sakis KE, Dolatabadi, Javadi M. The effectiveness of children's sexual education training program on the attitude of mothers with children 3 to 6 years old. *family and health*. 2020;10(3):99-83.
2. Mobredi K, Hasanpoor Azgahdy S, Amiri Farahani L. Knowledge and Attitude of Mothers toward Preschool Sexual Education. *Iran Journal of Nursing*. 2017;30(106):35-45. <https://doi.org/10.29252/ijn.30.106.35>
3. Mousavi M, Shahriari M, Salehi M, Kohan S. How Is Developing the Sense of Belonging in Iranian Adolescent Girls? A Qualitative Study. *Open Access Maced J Med Sci*. 2018;6(5):885-90. <https://doi.org/10.3889/oamjms.2018.170>
4. Alae karahroudy F, Aryaeefar Z, Maleki S. Comparison of the Effects of Sex Education with Two Methods of Educational Pack and Group Discussion on Awareness in Mothers of Pre-school Children. *Journal of Health and Care*. 2021;22(4):339-47. <https://doi.org/10.52547/jhc.22.4.339>
5. Mousavi MS, Shahriari M, Salehi M, Kohan S. Gender identity development in

- the shadow of socialization: a grounded theory approach. Archives of women's mental health. 2019;22(2):245-51. <https://doi.org/10.1007/s00737-018-0888-0>
6. Bakhshi N, Khormaei F. Parent's Challenges in Sexual Education of their Children: A Qualitative Study. Journal of Qualitative Research in Health Sciences. 2018;7(3):227-39.
 7. Bagheri N PS, Amini Rastabi Z. Sexual education of children by parents, . Chaharmahal and Bakhtiari Law Enforcement Quarterly. 2021;8(42-27).
 8. Ahmadi s, Mohammadhasani N. Design, Validate and Investigate of the Effect of Children's Sexual Education Multimedia. 2021;9(43):140-59.
 9. Rezvani MS, Gholami F, Bagheri H. Keycompetencies Sexual Education Coach. Journal of Curriculum Research. 2020;9(2):163-99.
 10. Zarei Mahmoud Abadi F, Salehi S, Mousavi MS. Relation between Sexual Self-Concept and Sexual Distress in Women with Multiple Sclerosis Who Referred To Shahid Sadoughi Hospital of Yazd In 2017. The Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences. 2019;27(8):1835-45. <https://doi.org/10.18502/ssu.v27i8.2038>
 11. Yağan Güder S, Alabay E. Children's questions and answers of parents: Sexual education dilemma. 2018. <https://doi.org/10.29329/ijpe.2018.179.11>
 12. Zulu JM, Blystad A, Haaland ME, Michelo C, Haukanes H, Moland KM. Why teach sexuality education in school? Teacher discretion in implementing comprehensive sexuality education in rural Zambia. International journal for equity in health. 2019;18(1):1-10. <https://doi.org/10.1186/s12939-019-1023-1>
 13. Azarnik M, Rafiepoor A, Hatami M, Mousavi MS. Evaluation and Comparison of the Effectiveness of Communication and Marital Skills Training on Marital Conflicts and Sexual Performance of Female Students. Health System Research. 2021;17(3):159-66.
 14. Qadrianpour S. AA, Kian M. Analysis of the position and role of sex education in primary school and providing educational framework, educational innovations. 2021;20(79):238-17.
 15. Vanwesenbeeck I, Westeneng J, De Boer T, Reinders J, Van Zorge R. Lessons learned from a decade implementing Comprehensive Sexuality Education in resource poor settings: The World Starts With Me. Sex education. 2016;16(5):471-86. <https://doi.org/10.1080/14681811.2015.1111203>
 16. Etemad Yazadeh HT, and Nouri, A. Identify and classify the basic issues of primary school students in relation to gender and Sexual issues. Research in Curriculum Curriculum. 2017;15(32):61-47.
 17. Khanipour H, Yaghmaeeyan H, chizari H, Hossaini S. Sex education programs for children and adolescents: A Systematic Review. 2021;8(42):1-32.